

Handläggare
Susannah Sjöberg
Telefon: 08-508 20 905Till
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd
2019-04-25

Underlag för budget 2020 med inriktning 2021 och 2022 för Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

Förvaltningens underlag till budget 2020 med inriktning 2021 och 2022 godkänns och överlämnas till kommunstyrelsen.

Gunilla Ekstrand
T.f stadsdelsdirektör

Sammanfattning

Förvaltningen överlämnar underlag för budget 2020 med inriktning för 2021 och 2022.

Bakgrund

Stadsdelsnämnden ska lämna ett underlag till kommunstyrelsen inför den centrala budgetberedningen. Underlaget, som utgår från stadens övergripande inriktningsmål, ska lyfta strategiskt viktiga utvecklingsområden och utmaningar som berör kärnverksamheten. I underlaget redovisar förvaltningen strategiska och prioriterade frågor för de kommande tre åren. Utgångspunkter för underlaget är befolkningsutvecklingen, analyser av kommande arbete för att uppnå kommunfullmäktiges mål, omvärldsfaktorer och större förändringar jämfört med gällande plan.

Ärendet

Ett omfattande bostadsbyggande präglar planperioden. Befolkningen i stadsdelsområdet ökar under kommande år

och därmed ökar också behovet av tjänster inom ramen för förvaltningens uppdrag. Bland annat förväntas antal barn i åldersgruppen 1-5 år öka under kommande år. Samtidigt minskar antalet personer i åldersgruppen 90 år och äldre.

För att klara av framtidens utmaningar är det avgörande att förvaltningen kan säkerställa kompetensförsörjningen inom förvaltningens verksamheter. Att vara en attraktiv arbetsgivare, utveckla organisationens innovationsförmåga samt arbeta systematiskt med att sprida och ta till sig lärande exempel på effektiva arbetssätt är några av de områden som förvaltningen ser som särskilt prioriterade under planperioden. Bland annat behöver förvaltningen säkerställa att när verktyg för digitalisering införs och används görs detta på ett sådant sätt att det höjer kvaliteten och på sikt blir ett sätt att spara resurser. Vidare fortsätter förvaltningen att utveckla och systematisera jämställdhetsintegrering i verksamheten.

Förvaltningen fortsätter att utveckla det näringslivsfrämjande arbetet, klimatarbetet, arbetar med samverkan och dialog för trygghet och trivsel. Arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är ett annat prioriterat område under planperioden.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts genom samverkan mellan förvaltningens samtliga avdelningar. Ärendet behandlas i facklig samverkan den 16 april. Rådet för funktionshinderfrågor behandlar ärendet den 17 april och pensionärsrådet behandlar ärendet den 23 april.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning föreslår Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd att godkänna förvaltningens förslag på underlag till budget 2020 med inriktning 2021 och 2022 och överlämnas det till kommunstyrelsen.

Innehållsförteckning

1.1	En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla.....	7
1.2	En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt.....	8
1.3	En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden	9
2	Nämndens verksamhetsområde	9
2.1	Förskoleverksamhet	9
2.2	Verksamhet för barn, kultur och fritid	12
2.3	Äldreomsorg.....	13
2.4	Stöd och service till personer med funktionsnedsättning.....	14
2.5	Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri	15
2.6	Stadsmiljöverksamhet	18
2.7	Ekonomiskt bistånd.....	20
2.8	Arbetsmarknadsåtgärder	21
2.9	Övrigt	23
3	Sammanfattande ekonomisk analys.....	25
3.1	Drift.....	25
	Investeringar.....	27
4	Lokalförsörjningsplan.....	27
4.1	Inledning	27
4.2	Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler	28
4.3	Kapacitetsbeskrivning.....	29
4.4	Förändringar i lokalbeståndet.....	30
4.5	Kostnadsutveckling.....	34
4.6	Effektiviseringsmöjligheter.....	35

Bilagor

Bilaga 1: Blankettsett SDN14 2020-2022

Bilaga 2: Äldreboendeplan region Östra söderort

Bilaga 3: Boendeplan Östra söderort för personer med funktionsnedsättning

Bilaga 4: Investeringsönskemål 2020-2022

Bilaga 5: Klimatinvesteringsplan 2020-2022

Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Detta underlag anger inriktningen för förvaltningens verksamhet under 2020-2022 och anknyter till kommunfullmäktiges tre inriktningsmål.

Verksamhet

Stadsdelsnämndens bidrag till att uppfylla kommunfullmäktiges mål är att ansvara och driva verksamheter och service av god kvalitet för de som bor, kommer att bo samt verkar i stadsdelsområdet samt att i dialog med invånare och brukare utveckla den service som ges inom olika verksamhetsområden.

Stadsdelsnämnden har ansvar för en stor del av stadens välfärdsverksamhet såsom kommunal förskoleverksamhet, äldreomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri, barn, kultur och fritid, ekonomiskt bistånd, arbetsmarknadsåtgärder, stadsmiljöarbete, lokalt näringslivsarbete samt lokalt demokrati- och utvecklingsarbete. Stadsdelsnämnden ansvarar även för viss tillsynsverksamhet samt konsumentvägledning. Vidare har stadsdelsnämnden en viktig roll i stadens trygghetsskapande arbete.

Demografi

I Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsområde bor det ca 102 000 personer. Inom stadsdelsområdet finns stadsdelarna Bandhagen, Dalen, Enskedefältet, Enskede Gård, Gamla Enskede, Hagsätra, Högdalen, Johanneshov, Rågsved, Stureby, Årsta och Örby och Östberga.

Befolkningen i stadsdelsområdet ökar under kommande år och därmed ökar också behovet av tjänster inom ramen för förvaltningens uppdrag. Bland annat förväntas antal barn i åldersgruppen 1-5 år öka under kommande år. Samtidigt minskar antalet personer i åldersgruppen 90 år och äldre. Nedanstående diagram samt efterföljande tabell visar prognos över befolkningsutvecklingen i stadsdelsområdet under planperioden.

	2019	2020	2021	2022	Prognos- utveckling 2019 till 2022
0 år	1 432	1 506	1 575	1 670	16,6%
1-5 år	6 424	6 433	6 574	6 838	6,4%
6-15 år	11 311	11 556	11 760	11 939	5,6%
16-19 år	3 764	3 932	4 061	4 267	13,4%
20-24 år	5 847	6 042	6 149	6 284	7,5%
25-44 år	36 750	37 503	38 152	39 244	6,8%
45-64 år	23 758	24 154	24 493	25 010	5,3%
65-79 år	9 341	9 728	10 047	10 393	11,3%
80-89 år	2 441	2 387	2 404	2 439	-0,1%
90 år och äldre	903	886	845	808	-10,5%
Totalt	101 971	104 126	106 060	108 891	6,8%
Kvinnor	51 191	52 244	53 172	54 548	6,6%
Män	50 780	51 882	52 888	54 343	7,0%

Förvaltningsövergripande omvärldsbevakning inom området trygghet

Förtroendet hos medborgarna för stadsdelsförvaltningen har förbättrats. Stadsdelsområdet

ligger trots det under genomsnittet i Stockholms stad.¹ En prioriterad fråga för förvaltningen är därför att öka tilliten till förvaltningen. Ett ökat informationsflöde i samhället generellt gör att det är svårt att nå invånarna genom traditionella kanaler. Förvaltningen behöver därför söka nya kontaktvägar med invånarna och säkerställa att förvaltningen finns där medborgarna finns, såväl lokalt som digitalt. En allvarlig trend i omvärlden är förekomsten av känslan att information inte går att lita på, så kallad "Fake news". Detta ställer också större krav på förvaltningen att förmedla snabb och saklig information.

I Stockholm har det i offentliga miljöer under de senaste åren skett flertalet skjutningar med dödlig utgång. Utvecklingen finns även i övriga landet. I Östberga är det fortsatt särskilt viktigt att resurser läggs på att knyta samman området med omkringliggande stadsdelar genom vägar och stråk då områdets isolering är ett hinder för att nå framgång med andra åtgärder.

Under de två senaste åren har allt fler våldsbejakande extremistiska rörelser gett uttryck för sina ståndpunkter i det offentliga rummet. Personal inom förvaltningen och på andra förvaltningar inom kommunen har fått utbildning i att upptäcka tecken på radikaliserings och förekomst av våldsbejakande extremism. Detta sammantaget kan komma att leda till ett ökat inflöde av ärenden till förvaltningen.

Av kommunfullmäktige särskilt prioriterade frågor

Kommunfullmäktige har i budget 2019 pekat ut ett 10 områden som särskilt prioriterade för staden att arbeta med under de kommande åren. Nedan beskrivs ett urval av de prioriteringar som planeras 2020-2022, med fokus på dessa 10 områden.

Trygghet och säkerhet

Samverkanspartners för ökad trygghet och säkerhet finns både inom och utanför stadens organisation. Exempelvis sker samverkan med polis, fält, förskola, skola, bostadsbolagen och andra aktörer i närområdet i syfte att förebygga kriminalitet, våld och utanförskap. Under 2019 kommer en ny samverkansöverenskommelse med gemensamma prioriteringar under planeringsperioden att tecknas mellan kommunen och polisen. För ökad trygghet och trivsel i Östberga ska platssamverkan tillsammans med Trafikkontoret, Sisab, Svenska bostäder, utbildningsförvaltningen, kulturförvaltningen, idrottsförvaltningen, polisen och i dialog med medborgare och civilsamhällesorganisationer s fortsätta att utvecklas. Förvaltningen har en beredskap för att sammankalla aktörer i det fall behov uppstår för platssamverkan utifrån lokala förutsättningar.

Under planeringsperioden kommer förvaltningen att fortsätta utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism. I detta ingår att stärka kunskaperna bland medarbetarna för att tidigt kunna upptäcka radikaliserings samt utveckla samarbetet med arbetsmarknadsförvaltningen och socialförvaltningen.

Vägen till arbete och egen försörjning

Förvaltningen behöver utveckla former för ökad samverkan, internt och externt, kring alla målgrupper inom försörjningsstödet i syfte att personer snabbt ska komma ut i arbete/egen försörjning.

Näringslivsfrämjande arbete och näringslivssamverkan

Förvaltningen utvecklar sitt strategiska arbete med att göra stadsdelsområdet mer attraktivt för

¹ <http://www.folkhalsokollen.se/jamfor-omraden/utveckling-over-tid> Mätningarna är index som består av variabler som till exempel förtroende för polis, sjukvård och politiker.

näringslivet. I stadsutvecklingsprojekt verkar förvaltningen för att arbetsplatser tillskapas.

Kompetensförsörjning

Kompetensförsörjning, arbetsmiljö och hållbart ledarskap är fortsatt viktiga och prioriterade frågor för att kunna möta de nya krav befolkningstillväxten ställer på stadsdelsområdet och hela staden. Förvaltningen har en partsgemensam arbetsgrupp och en HR-konsult med särskilt arbetsmiljöuppdrag för att ytterligare stärka det förebyggande arbetsmiljöarbetet i förvaltningen. Förvaltningen planerar även att återuppta utbildningen för biträdande enhetschefer för att säkerställa ledarförsörjningen.

Omstruktureringsbehov

Olika verksamhetslokaler kommer att genomgå omstruktureringar framöver. Planeringsarbete pågår för rivning och nybyggnation av både Årsta vård- och omsorgsboende samt Högdalen vård- och omsorgsboende. Det finns en överkapacitet på platser inom serviceboenden samt vård- och omsorgsboenden samtidigt som det finns en brist på seniorbostäder inom stadsdelsområdet. I de fall det är möjligt kommer en omvandling av serviceboenden samt vård- och omsorgsboenden till seniorbostäder utredas tillsammans med berörda fastighetsägare.

Förskolor som närmar sig slutet på sin byggnadstekniska livscykel ersätts fortlöpande med nya förskolebyggnader som är mer ändamålsenliga. Då detta sker är det ofta möjligt att utöka antal avdelningar inom befintlig tomtgräns.

Effektiv lokalförsörjning

Förvaltningen kommer bland annat att utveckla de prognos- och planeringsverktyg som används för att bedöma det långsiktiga behovet av förskoleplatser i stadsdelsområdet och därigenom säkerställa att förskoleutbyggnaden tillgodoser det behov som nyproduktion av bostäder genererar.

Innovation och effektiva arbetssätt

För att klara välfärdens kommande utmaningar framöver måste förvaltningen fortsatt utveckla sin innovationsförmåga och arbeta systematiskt med att sprida och ta till sig goda exempel på effektiva arbetssätt. I detta ingår att säkerställa att lednings- och stödorganisationen fungerar väl så att cheferna har goda förutsättningar att hålla budget och leda det systematiska kvalitetsarbetet. Förvaltningen behöver också säkerställa att nya digitala arbetssätt och verktyg som införs blir ett sätt att öka effektiviteten inom verksamheterna.

Klimat

Förvaltningen ska vara en fossilbränslefri organisation år 2030 och uppmuntrar innovationer som leder till ett stärkt klimatarbete och ökad ekologisk hållbarhet. Ett exempel är att mäta matsvinn och planera förskolornas gemensamma matsedel i kostdatasystemet i syfte att minska matens klimatpåverkan. Förvaltningen fortsätter att söka klimatinvesteringsmedel och implementerar förvaltningens kommande klimatinvesteringsplan.

Jämställdhet

Förvaltningen ska fortsätta sitt framgångsrika arbete med att integrera ett jämställdhetsperspektiv, där det är relevant, vid beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten. De jämställdhetsanalyser som genomförs i verksamheterna ska (mot bakgrund av målsättningarna i budget) leda till konkret verksamhetsförbättring som ger medborgarservice på likvärdiga villkor.

Förvaltningen planerar att införa modellavdelningar. Modellavdelning innebär att en

avdelning som kommit långt i jämställdhetsarbetet paras ihop med en som har mer att utveckla, för att lära av varandra. Modellavdelning är en vidareutveckling av Sveriges kommuner och landstings, SKL:s, arbete med Modellkommuner och det pågående arbetet med modellstadsdel.

Förvaltningen prioriterar fortsatt arbetet att uppnå delmålen i Stockholm stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

Strategiska satsningar

Förskoleverksamhet

- Implementering av den reviderade läroplanen för förskolan (LPFÖ18) som träder i kraft den 1 juli 2019.
- Kompetensutvecklingsinsatser inför att Barnkonventionen blir lag januari 2020.
- Ökad samverkan mellan förskola och socialtjänst.
- Våldsprevention i förskolan.
- Hållbar förskola utifrån ett ekologiskt, sociologiskt och ekonomiskt perspektiv.
- Digitalisering och implementering av system i förskolan.
- Kompetensförsörjning.

Verksamhet för barn, kultur och fritid

- Tydligare information om vilket föreningsstöd som ges centralt kontra i stadsdelarna.
- Etablera tätare samverkan med civilsamhället i stadsdelsområdet
- Utveckla fler former av stödtill civilsamhället i form av till exempel idéburet partnerskap (IOP)
- Förvaltningen ska särskilt arbeta för att nå de grupper som i dagsläget inte tar del av organiserad fritidssysselsättning så som flickor, flickor och pojkar med funktionsvariation och nyanlända flickor och pojkar.

Äldreomsorg

- Fler tillgängliga lägenheter och seniorlägenheter
- Förebyggande, hälsobefrämjande arbete för att öka självständigheten för den enskilde
- Kompetensutveckling för att möta brukare med psykisk ohälsa, våldsutsatthet, hemlöshet och missbruk
- Projekt Verklighetslabbet inom Stureby vård- och omsorgsboende permanentas och utgör ett kluster för forskning, innovation och testning av produkter.
- Utökat användande av välfärdsteknik i verksamheterna för att höja kvaliteten och på sikt hushålla med resurser

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

- För att minska kostsamma externa placeringar utanför LOV behöver staden tillgodose behovet av friliggande gruppboenden LSS för flickor och pojkar, kvinnor och män med utåtagerande beteende och psykiatriska tilläggsdiagnoser.

Individ och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

- Permanenta SIP-samordnare (SIP = samordnad individuell plan) och utöka till flera avdelningar inom förvaltningen.
- Digitalisering, bland annat ska individ och familjeomsorgen barn och unga ingå i ett

projekt för att prova Viewpoint, ett digitalt kommunikationsverktyg för att inhämta barns röster och öka deras delaktighet.

- Utveckla samverkan mellan avdelningarna, bland annat genom interna SIP-möten samt gemensamma ledningsgruppsmöten mellan individ och familjeomsorg barn och unga samt individ och familjeomsorg vuxna.
- Nya arbetssätt och metoder för att tillgodose brukarnas behov inom socialpsykiatri

Stadsmiljöverksamheter

- Vidareutveckla stadsdelsområdets naturreservat.
- Ökad tillgänglighet i stadsmiljön.
- Stärka stadens gröna kilar, i samarbete med berörda förvaltningar och kommuner.
- Ökad prognossäkerhet för lokalbehov.
- Arbeta fram underlag för inrättande av Hagsätraskogens naturreservat samt utökning av Årstaskogens naturreservat.
- Delta i samordningsgruppen för Grönare Stockholm.

Trygghet och trivsel

- Fortsatt arbete mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.
- Fortsatt arbete för att motverka våldsbejakande extremism.
- Fortsatt utveckling av platssamverkan inom stadsdelsområdet.
- Utveckla former för trygghet och trivsel genom dialogarbete med boende och lokaltverksamma i stadsdelarna.
- Säkra fortsatt hög beredskap och flexibilitet för att sammankalla aktörer i platssamverkan utifrån lokala förutsättningar.

Ekonomiskt bistånd

- Utveckla det förebyggande arbetet
- Utnyttja digitaliseringens möjligheter

Arbetsmarknadsinsatser

- Utveckla samarbete med näringslivet för att stödja nyanländas inträde på arbetsmarknaden.
- Utveckla riktat stöd till kvinnor med svag anknytning till arbetsmarknaden
- Utveckla stödet till personer som har behov av arbetsträning och arbetsförberedande insatser

1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

Strategiska satsningar

Näringslivsfrämjande arbete och näringslivssamverkan

- Fortsatt utveckling av det näringslivsfrämjande arbetet, bland annat genom träffar med företagarråd och det näringslivsevent som förvaltningen arrangerar årligen.
- Deltagande i Stockholm business regions pilotprojekt för utveckling av Årsta parthallar, med syftet att skapa ett långsiktigt attraktivt verksamhetsområde.
- Med stöd från Invest Stockholm kommer förvaltningen ytterligare utveckla det näringslivsfrämjande arbetet och ta fram en handlingsplan som ska kunna styra det framtida arbetet.
- Verka för stärkt kontakt mellan näringsliv och nyanlända.

Klimat

- Fortsatt utveckling av klimatarbetet, bland annat genom att implementera klimatinvesteringsplanen, för att bättre samordna förvaltningens insatser.
- Vid olika stadsutvecklingsprojekt bevaka att ekologiska kvalitéer värderas högt, och kompenseras i de fall som de tas i anspråk för bostadsbyggande.
- Planering av parker och grönområden för att minska stadens sårbarhet vid klimatförändringar och extremväder.
- Mäta matsvinn och planera förskolornas gemensamma matsedel för att minska matens klimatpåverkan.
- Följa upp att Klimat- och miljöhandlingsplanen efterlevs.
- Delta i arbetet med att ta fram en strategi för biologisk mångfald under 2019. Under 2020 kommer en handlingsplan för arbete med biologisk mångfald att tas fram.
- Delta i styrgruppen för vattenförekomster inom staden, samt planera för det lokala åtgärdsprogrammet för vattenförekomster.

1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Strategiska satsningar

Kompetensförsörjning

- Säkerställa kompetensförsörjningen inom förvaltningens verksamheter
- Öka mångfalden vid chefsrekrytering.
- Arbeta strategiskt med interna karriärvägar.
- Utveckla former för kompetensutveckling genom vardagsnära forskning och former för kunskapsutbyte.
- Fortsätta arbetet med att minska sjukskrivningar genom ökat stöd till chefer i rehabiliteringsprocessen.
- Öka andelen heltidsanställningar.
- Vidareutveckla arbetet med verksamhetsförlagd utbildning (VFU) och arbetsplatsförlagt lärande (APL)

Innovation och effektiva arbetssätt

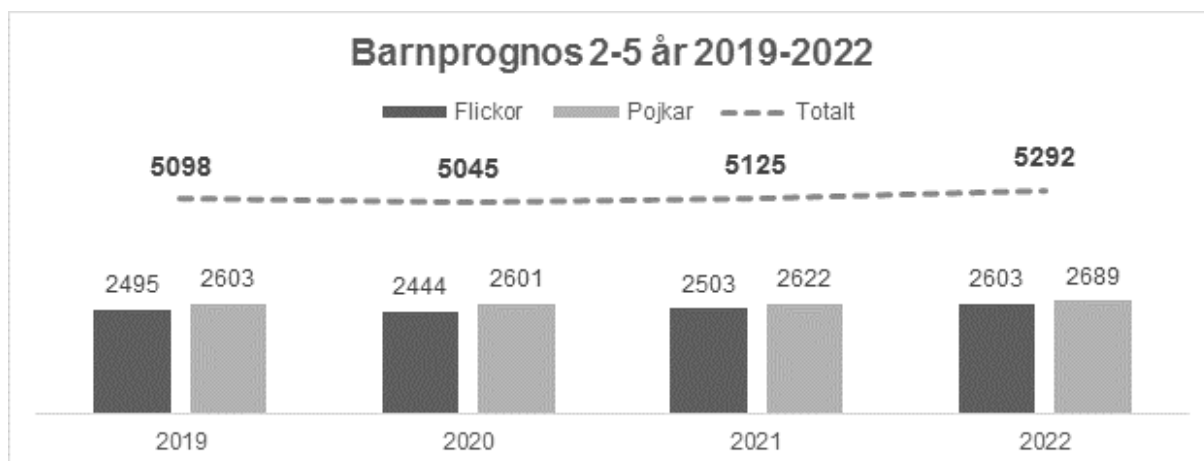
- Som ett led i att säkra det systematiska kvalitetsarbetet inom verksamheterna behöver staden ta ett ansvar kring upprättande av ett samlat avvikelssystem.
- Fortsatt utveckla och systematisera jämställdhetsintegrering i verksamheten.
- Digitalisering
- Samordning av resurser och samverkan mellan olika avdelningar för bättre resurs- och kompetensanvändning.

2 Nämndens verksamhetsområde

2.1 Förskoleverksamhet

Omvärldsfaktorer

Kommande år förväntas barnantalet öka i stadsdelsområdet. För prognos av inskrivningsgrad förskola för barn i åldersgrupp 2-5 år, se diagram nedan.

Av flickor och pojkar i ålder 2-5 år som bor i stadsdelsområdet är 94,1% (2018) inskrivna i förskola eller pedagogisk omsorg vilket är en ökning från 2017 då inskrivningsgraden var 93%. Cirka två tredjedelar av flickorna och pojkarna är inskrivna i kommunal förskola och en tredjedel i fristående förskola eller annan pedagogisk verksamhet. Andelen inskrivna barn skiljer sig åt mellan olika områden i stadsdelen. För att öka inskrivningsgraden samt nå vårdnadshavare vars barn inte är inskrivna i förskolan sker samverkan mellan förskolorna, öppna förskolan, introduktionsförskolorna, medborgarkontoret samt Familjens hus.

Personal- och kompetensförsörjning

Förvaltningen, liksom övriga staden, står fortsatt inför utmaningen att rekrytera och behålla kvalificerad personal till förskolorna. 15 % av stadsdelsförvaltningens samtliga anställda inom förskolan är 60 år eller äldre. Inom de närmaste 5-7 åren förväntas 15 % av förskollärarna samt 10 % av barnskötarna inom förvaltningen gå i pension.

Jämställdhetsutmaningar

I den reviderade läroplanen för förskola förtydligas förskolans jämställdhetsuppdrag att erbjuda en likvärdig utbildning och undervisning för alla barn oavsett könstillhörighet. Det framgår också att det är rektors ansvar att inkludera arbetet med jämställdhet och att hela arbetslaget medvetet och aktivt ska arbeta med jämställdhet inom det systematiska kvalitetsarbetet. Förvaltningen ser ett behov av att fortsätta utveckla förskolornas arbete utifrån jämställdhetsuppdraget i läroplanen.

Ekonomiska utmaningar/utveckling

Digitalisering av förskola

Införande och förvaltning av Skolplattformens delsystem har förlängts och kommer fortsatt ATT innebära ökade kostnader för stadsdelsförvaltningens förskolor. Även övergången till GSIT 2.0 och läroplanens förtydligande kring adekvat digital kompetens kommer innebära ökade kostnader i form av teknisk utrustning, kompetensutveckling och ett ökat behov av IT-kompetens.

Nybyggnation och ökade lokalkostnader

Under perioden 2019-2022 planeras för avveckling av 40 avdelningar och utveckling av 112 avdelningar. Det innebär en nettotillväxt med 72 avdelningar i hela stadsdelsområdet. De förskolor som avvecklas är framförallt tillfälliga förskolebyggnader med utgående bygglov, men även äldre förskolor som rivs då de närmar sig slutet på sin byggnadstekniska livscykel. Nybyggda förskolor har generellt en högre hyreskostnad än äldre och förvaltningen kommer därför under perioden att få ökade lokalkostnader. Underhållsåtgärder i befintliga förskolor

kan också leda till högre hyreskostnader.

Eftersom kostnaderna för nya förskolor är höga bedömer förvaltningen det blir svårare att hålla projekt inom det fastsatta kostnadstaket per barn, samtidigt som det säkerställs att stadens förskolor framöver kan hålla en hög kvalité som gynnar barnens utveckling.

Då staden förtätas finns en risk att storleken på förskolegårdar, parker och grönområden minskar, ytor som är viktiga för barn och deras utveckling. Det är därför angeläget att planering av nya förskolor tydligt beaktar barnens perspektiv och att det framförallt för förskolegårdar avsätts ytor som är tillräckliga för att främja barnens utveckling.

Andel förskollärare

Andel förskollärare i stadsdelsområdet är 38,3% (verksamhetsberättelse 2018) och når inte upp till kommunalfullmäktiges mål på 41%. En måluppfyllnad skulle innebära en ökad lönekostnad inkl. personalförsäkring och semesterersättning på ca 3,1 mnkr.

Prioriteringar

Implementering av reviderad läroplan

Den reviderade läroplanen för förskola träder i kraft den 1 juli 2019. I läroplanen förtydligas utbildnings- och undervisningsbegreppet för förskola, utveckling av digitalisering samt barns digitala kompetens. Som ett led i implementeringsarbetet medverkar förvaltningens förskolor i forskning- och utvecklingsprogram Flerstämig undervisning i förskolan. Syftet med programmet är att utveckla kunskap, förhållningssätt och arbetsmetoder inom området undervisning i förskolan. Deltagandet syftar även till att förtydliga och möjliggöra förskolechefens och förskollärarens pedagogiska ledarskap.

Förvaltningen planerar att erbjuda medarbetare kompetensutvecklingsinsatser inför att Barnkonventionen blir lag januari 2020.

Hållbar förskola

En förskola för hållbar utveckling arbetar integrerat utifrån ett ekologiskt, sociologiskt och ekonomiskt perspektiv. Vid utveckling av befintliga förskolor och inför expansion av stadsdelsområdets förskolor ska dessa tre aspekter vara utgångspunkt. För att uppnå den utvecklingen är samverkan inom förvaltningen och med andra aktörer nödvändig.

Socialtjänst och förskola ska samverka och ett redan pågående arbete att se över befintliga rutiner för orosanmälan och organisation ska fortsätta. Pågående och förebyggande våldspreventivt arbete ska fortsätta och utvärderas för spridning till övriga förskolor i stadsdelsområdet.

Förvaltningens förskolor ska vara kemikaliesmarta och giftfria. I Stockholms stads vägledning för kemikaliesmart förskola anges åtgärder i olika nivåer där insatserna skiljer sig åt vad gäller omfattning och kostnad. Insatserna kan exempelvis vara att byta ut material och möbler till att öka andelen ekologisk mat.

De förskolor i stadsdelsområdet som har eget tillagningskök använder ett kostdatasystem för att ta fram näringsberäknande matsedlar, mäta matsvinn och koldioxidekvivalenter. Efter en genomförd mätning kan förskolan justera mängden mat som tillagas i kostdatasystemet genom att anpassa antalet portioner. Förvaltningens förskolor ska möjliggöra en god pedagogisk måltid för alla barn och fortsätta utveckla samverkan mellan förskolornas arbetslag i barngrupp och kökspersonal.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Omvärldsfaktorer

I takt med att stadsdelsområdet expanderar ökar även målgruppen för barn-, kultur- och fritidsverksamheterna. Stadsdelsområdets befolkning består av en större andel barn jämfört med genomsnittet i Stockholms stad.

God samverkan med det lokala civilsamhället inom stadsdelsområdet är en viktig resurs för förvaltningens främjande arbete då civilsamhället har kunskap om lokala förhållanden och viktiga kontakter med flera av förvaltningens prioriterade målgrupper. En utmaning framöver är att människor tenderar att organisera sig mer i lösa nätverk och inte i traditionella föreningar i lika hög utsträckning. En annan utmaning är stadens handläggning av föreningsbidrag som ibland är svår för föreningarna att förstå. Förvaltningen ser att föreningarna behöver tydligare information om vilket stöd som ges centralt kontra i stadsdelarna. Det faktum att olika förvaltningar erbjuder olika typer av stöd samt olika ansökningsförfaranden är svårt för föreningarna att hantera. Förvaltningen efterfrågar därför en central samordning, exempelvis genom ett stadsövergripande föreningsregister.

Förvaltningens bedömning är att det finns behov av att etablera tätare samverkan med civilsamhället i stadsdelsområdet och utveckla fler former av stöd och vill i sammanhanget framhålla idéburet partnerskap (IOP). IOP som samverkansmodell ger förutsättningar för mer långsiktig samverkan. Det finns möjligheter för de ideella aktörerna att planera för längre tidsperioder och förvaltningen har möjlighet att följa upp och studera verksamhetens resultat bättre via det tätare samarbetet.

Förändringar i målgruppens behov

Målgruppen för de öppna mötesplatserna är flickor och pojkar i åldern 13-17 år. Andelen unga flickor och pojkar som upplever att de har möjlighet att delta i fritidsaktiviteter är lägre bland unga i socioekonomiskt svaga områden jämfört med riket och andra städer. Framförallt uppger flickor generellt att de har sämre möjligheter till delaktighet när frågan handlar om att delta i idrott, på fritidsgård med mera. Vad gäller möjlighet att delta i kulturella aktiviteter skattar generellt fler flickor än pojkar sina möjligheter som goda. Trots det visar mätningar att flickor och pojkar i socioekonomiskt svaga områden överlag skattar sin tillgång till kulturaktiviteter lägre än resten av riket².

En grundläggande framgångsfaktor i ett främjande och förebyggande arbete för barn och unga är att ge tidiga insatser till familjer. Förvaltningen ser att det finns behov av att i fler områden öppna verksamheter så som Familjens Hus. Familjens Hus är en verksamhet som ger samlat stöd till föräldrar och barn.

STIS-satsningen (stärkt tidigt stöd i samverkan) med centrala medel från investeringsfonden tar slut 2021. Att säkra det tidiga stödet, dvs. implementera Familjens hus och samordningen med landstinget, är en framtida utmaning när detta övergår i ordinarie verksamhet.

I stadsdelsområdet finns i dagsläget två boenden för kommunplacerade nyanlända. En stor andel av de inflyttade har hittills varit kvotflyktingar, varav många har komplexa behov. Det har även flyttat in en större andel barn än beräknat. Detta innebär ökade krav på verksamheter för barn och unga att erbjuda meningsfulla fritidsaktiviteter.

² https://www.mucof.se/sites/default/files/publikationer_uploads/fokus18_vilka_ska_med.pdf

Personal- och kompetensförsörjning

Inom fritidsgårdar och parklekar arbetar en hög andel av personalen deltid. Detta ställer höga krav på att säkra likvärdigheten för besökarna. Verksamheterna behöver fortsätta arbeta för att all personal ska ha likvärdig utbildning och arbetssätt. Interna informationskanaler och processer behöver utvecklas för att kunna nå olika medarbetare mer effektivt och erbjuda kompetensutveckling till personal som arbetar deltid utanför kontorstid.

Jämställdhetsutmaningar

Det finns utmaningar i verksamheten med att identifiera och motverka destruktiva maskulinitetsnormer bland barn och unga. Förvaltningen har genom undersökningar sett en ojämn resursfördelning i verksamheten där pojkar får mer tid och uppmärksamhet med personalen och erbjuds fler aktiviteter. Det finns därför ett behov att vidareutbilda personalen i genusfrågor och höja kompetensen om våld i nära relationer inklusive hedersrelaterat förtryck och våld..

Ekonomiska utmaningar/ekonomisk utveckling

I samband med den kommande bostadsexpansionen i stadsdelsområdet är en utmaning att hitta lösningar för att tillgodose invånarnas behov av meningsfull fritid.

Prioriteringar

- Ett prioriterat utvecklingsområde för fritidsverksamheterna för barn och unga är att nå de grupper som i dagsläget inte tar del av verksamheterna så som flickor, ungdomar med funktionsvariation och nyanlända barn och ungdomar.
- En annan viktig prioritering för den öppna fritidsverksamheten är att hjälpa och uppmuntra ungdomar till fysisk aktivitet.
- Höja medborgarnas tillit till förvaltningens verksamheter

2.3 Äldreomsorg

Omvärldsfaktorer

Befolkningsutveckling

Ålders-grupp	2019	2020	2021	2022	Utv 2019-2022	2027	Utv 2019 - 2027
65-79 år	9 341	9 728	10 047	10 393	11,3%	11 786	26,2%
80 år och äldre	3 343	3 273	3 249	3 247	-2,9%	3 814	14,1%
Summa	12 685	13 001	13 296	13 640	7,5%	15 600	23,0%
Kvinnor	6 976	7 079	7 196	7 333	5,1%	8 300	19,0%
Män	5 709	5 921	6 100	6 307	10,5%	7 300	27,9%

Källa: Befolkningsprognos 2018, SWECO

De närmaste åren väntas antalet personer 80 år och äldre minska något, trots att antalet ålderspensionärer totalt sett ökar. På kort sikt förväntas detta leda till ett något lägre behov av insatser. I ett lite längre perspektiv, fram till 2027, vänds utvecklingen och antalet i den äldsta åldersgruppen ökar med cirka 14 procent jämfört med 2019. På längre sikt innebär den demografiska utvecklingen en stor utmaning för äldreomsorgen.

För att möjliggöra kvarboende i ordinarie boende och minska behovet av särskilt boende i

stadsdelsområdet behövs fler tillgängliga lägenheter och seniorlägenheter.

Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård (LUS) är en utmaning, då den förutsätter snabbare utredningar och beställningar. Avgörande blir god samverkan och rätt förutsättningar för mottagande i hemmet hos hemtjänstverksamheterna och primärvården.

Förändringar i målgruppens behov

Det finns behov av att kunna erbjuda mer avancerad hälso- och sjukvård samt omvårdnad på särskilda boenden. Detta ställer krav på den fysiska utformningen på vård- och omsorgsboende och på medarbetarnas kompetens.

Antalet komplexa ärenden inom äldreomsorgen ökar. Det handlar till exempel om personer med psykisk ohälsa, våldsutsatthet, hemlöshet, missbruk och traumatiserade personer med annan etnisk bakgrund. Detta kommer att innebära ökade kostnader för äldreomsorgen.

Personal- och kompetensförsörjning

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) är en viktig strategisk fråga för att förvaltningen ska kunna rekrytera handläggare, omvårdnadspersonal och legitimerad personal på sikt.

För att säkerställa en god kvalitet för brukarna ser verksamheterna inom äldreomsorgen ett behov av att öka medarbetarnas kompetens i svenska språket.

Medarbetarnas kompetens behöver stärkas gällande brukare med psykisk ohälsa, våldsutsatthet, hemlöshet och missbruk, då brukare i större utsträckning har komplexa behov. Ett sätt att bidra till kompetensförsörjningen är ett stadsövergripande webbaserat verktyg. En utbildningsplattform skulle möjliggöra att fler får en likvärdig, arbetsplatsnära och kontinuerlig kompetensutveckling.

Jämställdhetsutmaningar

Förvaltningen ser en utmaning i att hitta aktiviteter på de öppna mötesplatserna som får män att delta i större utsträckning.

Ekonomiska utmaningar/ekonomisk utveckling

En viktig del för fortsatt utveckling av kvalificerad hemtjänst är att hemsjukvården på sikt integreras i hemtjänstorganisationen.

En framgångsfaktor är att satsa på förebyggande och hälsobefrämjande arbete för att öka självständigheten och minska behovet av insatser från äldreomsorgen.

Prioriteringar

- Fler tillgängliga lägenheter och seniorlägenheter
- Förebyggande, hälsobefrämjande arbete
- Kompetensutveckling för att möta brukare med psykisk ohälsa, våldsutsatthet, hemlöshet och missbruk

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Omvärldsfaktorer

Staden behöver ta ett samlat grepp över planeringen av dagliga verksamheter för att på lång sikt tillgodose behovet.

Förändringar i målgruppens behov

Förvaltningen ser att antalet brukare inom funktionsnedsättning med neuropsykiatriska och

utåtagerande beteende samt psykisk ohälsa fortsätter att öka.

Personer med funktionsnedsättning har olika behov och önskemål vilket innebär att alternativa boendeformer behöver utvecklas.

Personal- och kompetensförsörjning

Behovet av stödpedagoger som bidrar med rätt kompetens är stort. Verksamheterna inom funktionsnedsättning ser behov av vidareutbildning och kompetensutveckling för att möta nya behov bland målgrupperna.

Jämställdhetsutmaningar

Matchningen till rätt arbetsplats för deltagare i daglig verksamhet behöver utvecklas med relevanta metoder och pedagogik. En utmaning daglig verksamhet står inför är att matchningen sker likvärdigt oavsett kön.

Ekonomiska utmaningar/ekonomisk utveckling

Förvaltningen planerar för ett högt bostadsbyggande, vilket innebär att många gruppboendestäder behöver byggas. En utmaning är att stadsdelsnämnden inte kompenseras ekonomiskt för detta. Det saknas ekonomiskt incitament för stadsdelsnämnder att bygga gruppboendestäder.

Det finns behov av ett samlat grepp från staden när det gäller gruppboendestäder för brukare med stora omvårdnadsbehov. Dessa boenden behöver ofta byggas fristående.

I staden saknas upphandlade boenden enligt lag om valfrihetssystem (LOV) för personer inom lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) för vissa målgrupper. Detta innebär att verksamhet behöver handlas upp till en hög kostnad utanför LOV. För att bromsa kostnadsutvecklingen ser förvaltningen ett stort behov av att staden tillgodoser det behovet.

Ersättningssystemet för LSS täcker inte de faktiska kostnaderna för insatserna. Systemet behöver ses över avseende faktiska kostnader. Avräkning varje månad är en förutsättning för detta.

Det fasta anslaget för turbundna resor täcker inte kostnaderna med nuvarande avtal. För att uppnå en budget i balans behövs full kostnadskompensation.

Prioriteringar

- Samlat grepp från staden när det gäller gruppboendestäder för vissa målgrupper
- Översyn av ersättningssystemet LSS

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Omvärldsfaktorer

Antalet orosanmälningar/ansökningar som inkommer till individ och familjeomsorgen barn och unga har under de senaste åren varit ganska jämnt men under det senaste året har det inletts utredning i fler ärenden än tidigare.

Kommande befolkningsökning kan innebära ett ökat tryck på samtliga av förvaltningens verksamheter som förvaltningen måste ha beredskap för. För att möta framtidens utmaningar och skapa ännu bättre samverkan kommer förvaltningen bland annat se över om samordnande team kan bildas mellan avdelningarna individ- och familjeomsorg barn och unga, individ och familjeomsorg vuxna samt avdelning socialpsykiatri och funktionshinder.

I Enskede-Årsta-Vantör beräknas befolkningen öka med 700 ungdomar i åldersgruppen 13-23

år fram till år 2022 och i Skarpnäck med 400 ungdomar. Befolkningsökningen gäller även kringliggande kommuner och stadsdelar, ett stort antal av ungdomarna från dessa områden söker sig redan idag till Gullmarsplans ungdomsmottagning. Detta medför ett ökat tryck på ungdomsmottagningen som redan är hårt belastad med långa väntetider.

Nya bestämmelser och begränsningar kring att hyra ut bostad i andra hand kan innebära att fler personer/familjer (som genom lagändringen blir bostadslösa), kommer att söka stöd och hjälp hos förvaltningen.

Inom budget- och skuldrådgivningen ses ett ökat antal ärenden där spelmissbruk är grunden till skuldsituationen. Kommande lagändringar som berör spelbolag innebär färre restriktioner för spelbolag att annonsera vilket kan innebära att fler personer utvecklar ett problematiskt förhållande till spel.

Förändringar i målgruppens behov

Inom individ och familjeomsorgens verksamheter märks en ökad inströmning av ärenden där brukare är mer vårdkrävande med olika diagnoser. En ökning av andelen kvotflyktingar, varav många har komplexa behov, innebär bland annat att förvaltningen får ökade behov av läkarkontakter samt utveckling av intern samverkan.

Det har även börjat komma in ärenden gällande ungdomar som deltar, eller misstänks delta, i olika våldsbejakande extremistiska grupper. Detta är en utmaning och ställer högre krav på kompetenshöjning av medarbetare.

Trenden fortsätter att allt fler personer, aktuella inom missbruksvården, har en samsjuklighet. Framförallt har kvinnor ofta en komplicerad psykiatrisk problematik och har svårt att få adekvat stöd och hjälp. De hamnar lätt utanför ramarna för både landstingets psykiatri och kommunens socialpsykiatri respektive missbruksvård. För att tillgodose deras behov behöver både intern och extern samverkan utvecklas.

Inom missbruksvården är majoriteten av brukarna fortfarande personer med omfattande och långvarigt missbruk. Andelen kvinnor som söker hjälp ökar men majoriteten aktuella ärenden är fortfarande män. Antalet anmälningar enligt lag om missbrukare i vissa fall (LVM) har fortsatt öka de senaste åren.

Förvaltningen ser ett behov av att uppmärksamma och utveckla behandlingsinsatser för personer som har spelmissbruk i kombination med alkoholmissbruk.

Socialpsykiatri

Verksamheterna för personer med psykisk funktionsnedsättning har fått ett ökat antal brukare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar vilket kommer att ställa krav på utökade resurser till socialpsykiatri.

För att tillgodose de komplexa behov som finns inom målgruppen i socialpsykiatrien behöver samverkan internt i förvaltningen stärkas för att bland annat hitta gemensamma arbetssätt.

Projektet för brukare med samlarsyndrom har visat på goda resultat. Fortsatta behov finns att utveckla metoder och arbetssätt för att kunna bistå denna målgrupp.

Personal- och kompetensförsörjning

För att klara av kommande behov av chefsförsörjning inom Individ och familjeomsorgen krävs en kompetensutvecklingstrappa så att medarbetare vidgar kunskaperna inom flera områden och väljer att stanna kvar och ta mer kvalificerade uppdrag inom förvaltningen.

Socialpsykiatri

Målgruppen för brukare som söker boendestöd har förändrats och behoven skiljer sig åt, vilket ställer andra krav på medarbetarnas kompetens. De arbetssätt och metoder som hittills använts behöver kompletteras med nya samt evidenssäkras.

Jämställdhetsutmaningar

Förvaltningen har könsuppdelad statistik inom samtliga områden men utmaningen ligger i att veta hur förvaltningen ska gå vidare när ojämställdhet framkommer. Ett förbättringsområde är bland annat bemötandefrågan. I kartläggningar som gjorts visar resultaten att till synes utrikesfödda kvinnor bemöts med bland annat mindre engagemang än övriga grupper.

Det inkommer fler anmälningar enligt lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) gällande män än kvinnor. Däremot är det fler anmälningar gällande kvinnor sett till andelen aktuella inom missbruksvården. Kvinnor tenderar att ha allvarligare missbruksproblematik när de söker stöd och motivationsarbetet är mer långvarigt för kvinnor än för män.

En fortsatt jämställdhetsutmaning är arbetet med våld i nära relationer och att ställa frågor till alla för att upptäcka förekomst av våld, både till kvinnor och till män. En utveckling sker successivt när det gäller att öka kompetens och erfarenhet av att ställa frågor. En utmaning är nu istället att bedöma effekterna av att allt fler frågor ställs, om det leder till tidigare upptäckt av våld och att fler kan ges stöd. En fortsatt utmaning är att hitta vägar och möjligheter att nå ut till våldsutövare och ge dem stöd för att våldet ska upphöra.

Förvaltningen ser en utmaning i att begränsa konsekvenserna för den som utsatts för våld, genom att låta den som utsatts för våld bo kvar i bostaden och erbjuda alternativt boende till våldsutövaren. Intentionen i uppdraget är viktigt och kan leda till goda resultat om trygghetsaspekten kan garanteras för den som utsatts för våld samt att krav kan ställas på behandling för våldsutövaren.

Socialpsykiatri

Det har framkommit att kvinnor inom socialpsykiatri i högre grad än männen varit utsatta för våld. En jämställdhetsutmaning är att hitta metoder för att stärka kvinnor som varit utsatta för övergrepp.

Ekonomiska utmaningar/ekonomisk utveckling

Individ och familjeomsorg barn och unga står inför en stor ekonomisk utmaning då antalet barn i behov av att bli placerade ser ut att öka. Då det är svårt att rekrytera jour- och familjehem behöver förvaltningen göra externa, mer kostsamma, placeringar. Särskilt svårt är det att rekrytera jour- och familjehem för vissa grupper av barn, till exempel flyktingar eller barn som lever med hedersproblematik.

Inom missbruksvården finns en verksamhetsmässig och ekonomisk utmaning i att vidareutveckla metoder och insatser som ska leda till att personer som bott en längre tid på bland annat stödboende ska kunna erbjudas och klara av ett mer självständigt liv, i en egen bostad.

Relationsvårdscentrum sydost (RVCS) kommer, utifrån uppdrag i fullmäktiges budget, eventuellt ha insatser för barn framöver vilket kommer att innebära ökade kostnader avseende personal.

Socialpsykiatri

Fördelningen av kostnader och uppföljningar vid placering i särskilda boendeformer bör ses över i samverkan med Region Stockholm. Det tidigare avtalet om delat kostnadsansvar och samverkan, som landstinget sagt upp, behöver ersättas med ett nytt.

Övriga utmaningar

Boendefrågan är den enskilt största utmaningen för familjer som är aktuella inom socialtjänstens verksamheter. Många familjer lever med osäkra boendeförhållanden, vilket skapar stor otrygghet för barn och vuxna. Förvaltningen ser en stor utmaning i att leva upp till stadens program för barns rättigheter, barnets bästa och barns rätt till trygga, stabila boendeförhållanden med den bostadssituation som råder i staden. De omfattande insatser som görs inom socialtjänsten för att ge stöd i att lösa bostadssituationen för personer som är aktuella inom socialtjänstens verksamheter räcker inte till i och med att det råder brist på bostäder. Det är dessutom svårt att nå ut med förebyggande insatser till denna målgrupp då familjerna som är i behov av insatserna inte bor på den adress som angivits då de har olagliga andrahandskontrakt.

Bostadsfrågan kan på sikt bli aktuell för de personer/familjer som nu flyttar in i modulhus. Förvaltningen kommer att behöva ge stöd för dessa personer/familjer att hitta en permanent bostad.

Antalet uppsägningar på grund av hyresskuld som inkommer för förvaltningen är fortsatt högt. Förvaltningen ser ett fortsatt stort behov av att arbeta med vräkningsförebyggande insatser och samverka med hyresvärdar.

Förvaltningens erfarenhet är att många nyanlända har osäkra boendeförhållanden i stadsdelsområdet. Förvaltningen ser ett stort behov av att nå ut till familjerna tidigare, samverka internt och externt samt arbeta förebyggande för att undvika ökat tryck på akuta bostäder till framförallt barnfamiljer. Förvaltningen ser ett fortsatt stort behov av samarbete med SHIS kring bostadsfrågan, framförallt för barnfamiljer.

I Stockholms stads budget för 2019 finns ett uppdrag att socialtjänsten ska ha orosamtal inom 48 timmar med de barn och ungdomar som begår brott för första gången. För att detta ska fungera krävs att polisen är effektiva med att skicka in en polisrapport. Det kommer krävas förändrade arbetssätt inom socialtjänsten och sannolikt bli mer resurskrävande.

Socialtjänsten ser en ökning av samsjukliga brukare som ofta är hotfulla mot medarbetare, till exempel då barn ska omhändertas eller brukaren vill få ekonomiskt bistånd. Under handläggningstiden av dessa brukare krävs både stöd och ett säkerhetsarbete, vilket utgör en extra belastning på närmsta ansvarig chef.

Prioriteringar

- Individ och familjeomsorgen barn och unga har en SIP (samordnad individuell plan) - samordnare sedan ett år tillbaka och ser tydliga vinster med den funktionen. Antalet samordnade individuella planer har ökat markant vilket gynnar brukaren och höjer kvaliteten på samverkan både internt och externt. Ett prioriterat område är att SIP-samordnare permanentas på lång sikt och utökas till flera avdelningar inom förvaltningen.
- Översyn av resurstilldelning för socialpsykiatri
- Nya arbetssätt och metoder för att tillgodose brukarnas behov inom socialpsykiatri

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Omvärldsfaktorer

Det planeras och byggs bostäder i alla stadsdelar i Enskede-Årsta-Vantör. Enligt förvaltningens kartläggning av pågående byggprojekt kommer cirka 8 400 nya lägenheter stå

inflyttningsklara i stadsdelsområdet under perioden 2019-2022. För att bygga en hållbar stad måste höga krav ställas på stadsbyggnadsprocessens olika aktörer. Förvaltningen har en viktig roll i att lyfta det lokala perspektivet i dessa processer. En central aspekt är att bevaka att planeringen av bostäder även beaktar det ökade behovet av parker, grönområden och andra offentliga platser.

Det är viktigt att stadsutvecklingsprocessen bedrivs med ett tydligt socialt hållbarhetsfokus, för att motverka segregationsmönster. En viktig aspekt kopplat till detta är att det parallellt med bostadsbyggande även investeras i offentliga miljöer samt offentlig service, för att bidra till en stad där människor vill röra sig ute vilket kan resultera i en tryggare miljö där människor ser varandra och känner sig sedda. Det är särskilt viktigt att detta eftersträvas i områden med socioekonomiska utmaningar, och att exploateringsprojekt skapar mervärden både för befintliga såväl som tillkommande boende. Förutsättningarna att bedriva exploateringsprojekt med god ekonomi är ofta kopplat till geografiska lägen. Det är därför viktigt att ekonomiska medel kan omfördelas mellan exploateringsprojekt, för att rikta investeringar i den offentliga miljön till områden där de kan göra störst nytta.

Den intensiva stadsutvecklingen kräver utvecklade samarbetsformer mellan framförallt förvaltningen, Trafikkontoret, Stadsbyggnadskontoret och Exploateringskontoret. Det är viktigt att kommunikationsinsatser samordnas för att säkerställa att berörda invånare får information om stadsdelsområdets utveckling.

Förvaltningen har deltagit i det stadsövergripande arbetet med att ta fram gränser och föreskrifter för tre nya naturreservat inom stadsdelsområdet. För närvarande utreds en naturreservatsbildning av Hagsätraskogen, som ligger i Älvsjöskogens östra del. Förvaltningen ansvarar för skötsel, drift och utveckling av naturreservaten, vilket innebär ett ökat behov av resurser för att kunna utföra arbetet.

Förändringar i målgruppens behov

Det offentliga rummet är en viktig aspekt i en hållbar stad, och förvaltningen kommer verka för att det bevaras och utvecklas i takt med att staden växer. Det offentliga rummet fyller viktiga rekreativa och demokratiska funktioner. Då fler människor använder de offentliga miljöer som finns tillgängliga i staden kräver planeringen av dessa stor omsorg. Användandet av det offentliga rummet och vilka funktioner och kvalitéer som efterfrågas kan skifta från generation till generation, vilket kräver en lyhördhet då framtidens parker och grönområden planeras.

Personal- och kompetensförsörjning

Avdelningen för utveckling, lokaler och stadsmiljö verkar i en komplex miljö med många olika intressentgrupper med olikartade behov. Detta ställer krav på helhetstänkande, god planering och systematisk förmåga att samverka. Dessa kompetenser kommer troligen bli ännu viktigare under perioden.

Jämställdhetsutmaningar

Demokratiundersökningen från 2018 visade att få Stockholmare inom stadsdelsområdet vet hur de ska gå tillväga för att påverka beslut som rör deras närmiljö, med särskilt låga värden för målgruppen kvinnor. För att åstadkomma förändring inom området behöver förvaltningen arbeta riktat för att grupperna flickor och kvinnor i högre grad är involverade i beslut som rör den offentliga miljön. Detta kan till exempel kräva en utveckling av informationsflöden kopplat till stadsutvecklingsprojekt.

Ekonomiska utmaningar/ekonomisk utveckling

- Ökade kostnader för naturreservat
- Ökade kostnader för drift av Årstafältet.
- Ökade kostnader för ökat slitage av parker och grönområden till följd av mer människor som nyttjar dem.
- När förskolegårdar minskar i storlek kommer förskolor i större grad använda närliggande parker och grönområden för sin verksamhet. Detta leder till ökat slitage, vilket innebär högre drift- och underhållskostnader.

Prioriteringar

- Utveckla drift och skötsel av park- och grönområden för att tillmötesgå en mer intensiv användning av dessa ytor till följd av den fortlöpande befolkningsökningen.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Omvärldsfaktorer

En god konjunktur och arbetsmarknad samt väl fungerande samarbete med jobbtorg har de senaste åren inneburit att personer med arbetsförmåga snabbt kommit ut i sysselsättning/arbete. Gruppen som blir kvar som försörjningsstödstagare har ofta långa bidragstider och komplexa behov som gör att de står långt från arbetsmarknaden. Många av dem är också utrikes födda och har låg utbildning. Svårast att få anställning har kvinnor med låg utbildning, bristande kunskaper i svenska och långa eller återkommande korta sjukskrivningsperioder.

Samordningsförbundet Stockholms stad (FINSAM) håller på att utveckla en ny samverkansmodell, Stockholmsmodellen, som bygger på samverkan mellan landstingets primärvård, staden, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Modellen innebär att myndighetsövergripande, gemensamma, förrehabiliterande insatser ska kunna ges till personer med stora vårdbehov, med det långsiktiga syftet att de ska bli självförsörjande.

Förändringar i målgruppens behov

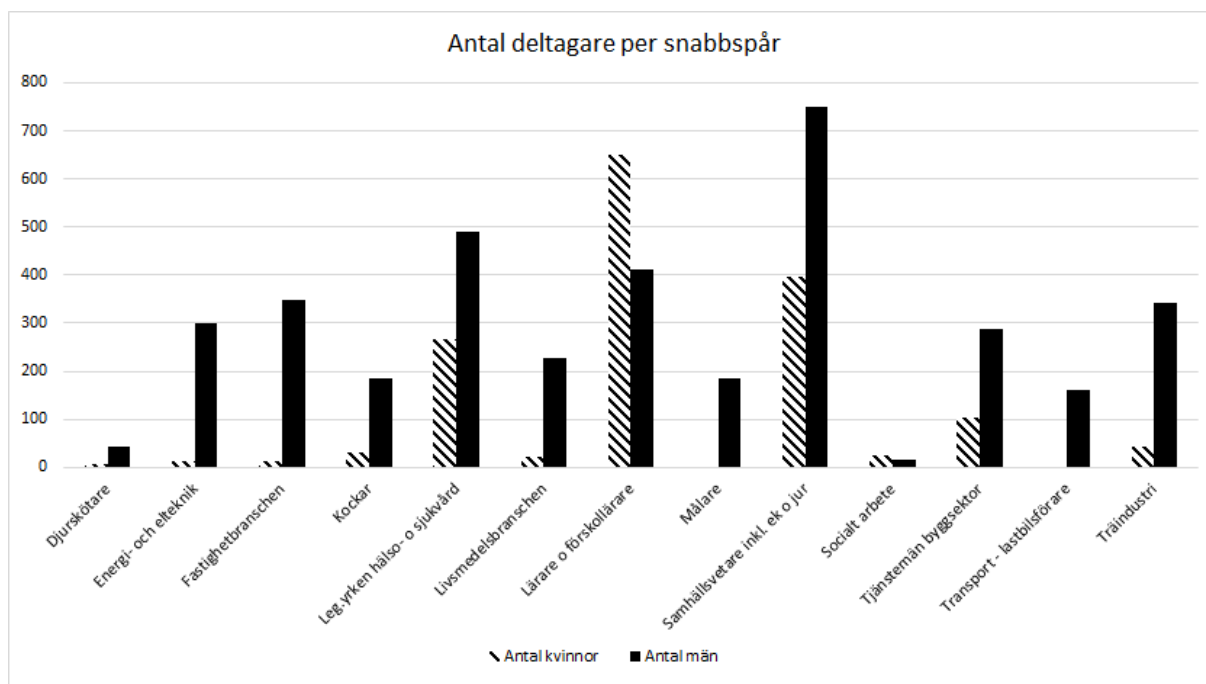
Gruppen kvinnor och män med neuropsykiatriska svårigheter, varav många inte haft kontakt med psykiatri för att få en diagnos fastställd, fortsätter att öka inom försörjningsstödet. Förvaltningens försörjningsstöd förfogar inte över egna stödinsatser utan är beroende av interna och/eller externa stöd- och rehabiliterande insatser. För att personer med omfattande stödbehov ska få rehabiliterande insatser och på så sätt komma vidare mot en egen försörjning krävs flexibilitet och samverkan, internt och externt.

Personal- och kompetensförsörjning

Förvaltningen ser inga stora utmaningar när det gäller personal- och kompetensförsörjningen inom området. Personalsituationen har varit förhållandevis stabil under de senaste åren.

Jämställdhetsutmaningar

Förvaltningen fortsätter satsningen på att utrikesfödda kvinnor med barn, framförallt boende i Rågsved, ska bli självförsörjande. Uppföljningar som gjorts av Arbetsförmedlingen visar att 11 av 13 snabbspår, som riktas till nyanlända arbetssökande som har erfarenhet eller utbildning inom ett bristyrke, domineras av män. Utifrån att utbildningsnivån är lägre hos kvinnor i stora delar av världen kan en förklaring vara att kvinnor i högre grad än män saknar kvalificerad grundutbildning från sina hemländer. En utmaning utifrån det är att skapa vägar som möjliggör för kvinnor att närma sig arbetsliv och egen försörjning och därmed ett ekonomiskt självständigt liv genom en egen försörjning.

Ekonomiska utmaningar/ekonomisk utveckling

Förvaltningen ser en risk för ökat antal ärenden och ökade kostnader vid en eventuell lågkonjunktur och därmed minskad sysselsättning.

Övriga utmaningar

Förvaltningen ser en kommande utmaning i de nyanlända som inte fått anställning under etableringsprogrammet. Siffror från 2017 visade att i Stockholm hade 42 % en anställning eller studerade när etableringsprogrammet avslutades.

Prioriteringar

Förvaltningen behöver utveckla former för ökad samverkan, internt och externt, kring alla målgrupper inom försörjningsstödet i syfte att personer snabbt ska komma ut i arbete/egen försörjning.

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Omvärldsfaktorer

Enligt Konjunkturinstitutet är landets ekonomi på väg in i en avmattningsfas även om högkonjunkturen beräknas bestå ytterligare cirka 1,5 år. Prognosen är att sysselsättningstillväxten dämpas från inledningen av 2019, när produktionen ökar långsammare. Förvaltningens erfarenhet är att Stockholmsområdet inte drabbas lika snabbt när konjunkturer mattas av och sysselsättningen upprätthålls i regel på en relativt hög nivå, jämfört med landet i övrigt.

Kommande förändringar inom Arbetsförmedlingen kan påverka möjligheterna till arbetsmarknadsåtgärder för personer aktuella inom förvaltningen.

I tabellerna nedan anges statistik om arbetssökande i december 2018 i Enskede-Årsta-Vantör. Tabellerna är från statistik om Stockholm.

	Arbetslösa (antal)
--	--------------------

	Arbetslösa (antal)		
Ålder	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
16-24 år	59	108	167
25-54 år	849	799	1 648
55-64 år	133	182	315
16-64 år	1 041	1 089	2 130

Befolkning (antal)		
Kvinnor	Män	Kvinnor och män
4 662	4 846	9 508
24 382	24 902	49 284
5 195	5 115	10 310
34 239	34 863	69 102

Arbetslösa av befolkningen (%)		
Kvinnor	Män	Kvinnor och män
1,3	2,2	1,8
3,5	3,2	3,3
2,6	3,6	3,1
3,0	3,1	3,1

Förändringar i målgruppens behov

Trenden fortsätter gällande att de personer som inte snabbt får anställning står långt från arbetsmarknaden. Gruppen har ofta en fysisk eller psykisk ohälsa och behöver därför omfattande stöd, ofta från flera instanser, för att kunna närma sig arbetslivet. Detta innebär att behovet av arbetsförberedande insatser och arbetsträning ökar. Förvaltningens inriktning är att alla personer med en potentiell arbetsförmåga ska få pröva och använda sin arbetsförmåga.

Personal- och kompetensförsörjning

Förvaltningen ser inga stora utmaningar när det gäller personal- och kompetensförsörjningen inom området. Personalsituationen har varit förhållandevis stabil under de senaste åren.

Jämställdhetsutmaningar

En utmaning är att utveckla riktat stöd till kvinnor med svag anknytning till arbetsmarknaden. Utifrån de skillnader som påvisas nedan under rubriken "Övriga utmaningar" när det gäller nyanlända kvinnors situation gällande arbete/studier, efter etableringsprogrammet, är det viktigt att utveckla särskilt riktat stöd för att den gruppen ska närma sig och på sikt komma ut i arbete.

Det är fler män än kvinnor som har OSA-anställning och fler kvinnor än män som har Stockholmsjobb. Det finns ett fortsatt behov av att få fram arbetsplatser som attraherar både kvinnor och män.

Ekonomiska utmaningar/ekonomisk utveckling

En ekonomisk utmaning för staden kan bli att tillskapa resurser för arbetsförberedande insatser och arbetsträning för den grupp där Jobbtorg är för stort steg.

Övriga utmaningar

Det är en fortsatt utmaning att få fram tillräckligt många kvalitativt bra arbetsplatser till kommunala visstidsanställningar (Stockholmsjobb), jobbtorget praktikanter, OSA-anställningar (Offentligt Skyddat Arbete) och feriearbeten för skolungdomar.

En kommande utmaning kan bli de nyanlända som flyttat in i modulhus i stadsdelsområdet och som inte kommit ut i arbete under etableringen. Enligt statistik från Sveriges kommuner och landsting (SKL) hade 36 % av de som avslutade etableringsprogrammet 2017 jobb eller studier (genomsnitt för landet), 38 % av männen och 18 % av kvinnorna. I Stockholm var andelen 42 % som hade jobb eller studier efter avslutat etableringsprogram.

Prioriteringar

Förvaltningen kommer se över behovet av att eventuellt utveckla egna arbetsförberedande insatser och arbetsträning som komplement till redan befintliga insatser som erbjuds genom till exempel Jobbtorg..

2.9 Övrigt

Näringslivsfrämjande arbete och näringslivssamverkan

Förvaltningen behöver hitta nya former och utveckla arbetet rörande näringslivskontakter. Viktiga frågor att utreda vidare är hur förvaltningen kan arbeta för att tillmötesgå behov från verksamheter kopplade till tillväxtföretag eller till en specifik geografisk plats.

Klimat

Förvaltningen har sedan 2016 inom ramen för klimatinvesteringar bytt till LED-belysning och energieffektiva vitvaror i verksamheterna. Detta arbete bedöms till största delen vara färdigt, då det nu inte finns så många lokaler med bristfälliga vitvaror och belysning, med avseende på energieffektivitet. Under verksamhetsåret 2020 kommer förvaltningen att söka 6,7 mnkr i klimatinvesteringsmedel för följande projekt:

- Växtbäddar med biokol
- LOD-anläggningar
- Eco-asfaltering

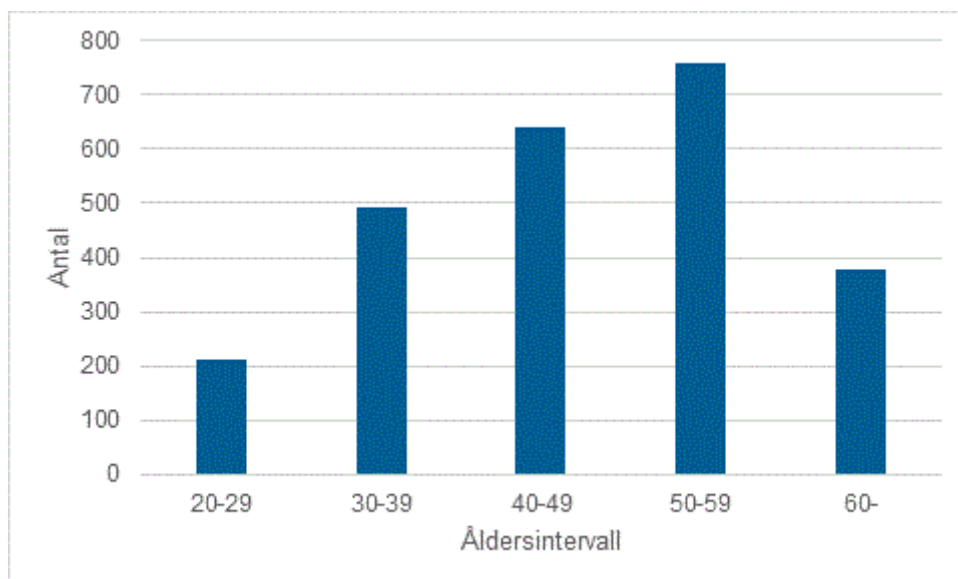
Innovation och effektiva arbetssätt

Förvaltningen arbetar fortlöpande med att hitta effektiva och säkra arbetssätt när det gäller processer som löper över flera år, exempelvis inom stadsmiljö

Attraktiv arbetsgivare

Befolkningen i stadsdelsområdet ökar och därmed ökar också behovet av tjänster inom ramen för förvaltningens uppdrag. Förvaltningen behöver attrahera, anställa och behålla medarbetare med rätt kompetens samtidigt som god kvalitet ska upprätthållas samt vidareutvecklas.

Vid 2018 år utgång hade förvaltningen 2 444 var tillsvidareanställda, 85 % kvinnor och 15 % män. Åldersmässigt har förvaltningen en stor grupp medarbetare i åldersintervallet 50-59 år. Medelålder för kvinnor är 47 år och för männen 47 år.

Tabellen ovan visar åldersstruktur inom stadsdelsförvaltningen.

Under en 7-års period kommer cirka 15 % av de tillsvidareanställda att gå i pension

BEFATTNING	PROCENT
BARNSKÖTARE	10%
BOENDESTÖDJARE	23%
ENHETSCHEF	27%
FÖRSKOLECHEF	58%
FÖRSKOLLÄRARE	15%
SJUKSKÖTERSKA	22%
UNDERSKÖTERSKA	17%
VÅRDARE	22%
VÅRDBITRÄDE	17%

Tabellen ovan visar befattning och procent av medarbetare som är 60 år eller äldre.

Förvaltningen kommer bland annat att behöva rekrytera förskolechefer, enhetschefer, biträdande enhetschefer, sjuksköterskor och olika typer av kvalificerade administrativa tjänster. Sammantaget behöver förvaltningen under de närmaste tre åren öka antalet anställningar med cirka 250 på grund av förvaltningens tillväxt. För att attrahera fler medarbetare behövs en mer effektiv rekryteringsprocess, till exempel genom gemensamma kravspecifikationer och annonsmallar, tydligare introduktionsprogram, utvecklat samarbete med högskolor samt kontinuerlig möjlighet till kompetensutveckling.

Kvaliteten i förskolorna är beroende av personalens utbildning och kompetens. Andelen förskollärare i förvaltningens förskolor är i dagsläget cirka 38 % och målsättningen är att öka den till 41 %. Kombinationen av nybyggnation, pensionsavgångar och dagens förskollärartäthet gör att behovet av ny personal är stort.

Bedömningen är att ett stort antal medarbetare kommer att gå i pension under de närmaste åren. En stor andel av förskolecheferna ingår i gruppen som kommer att gå i pension. I och med att stadsdelsområdet växer, flera förskolor öppnar och omfattande pensionsavgångar bland förskolechefer, är det en kommande utmaning att rekrytera förskolechefer.

Prioriteringar

Förvaltningen prioriterar arbetsmiljöfrågor och ett hållbart ledarskap bland annat finns en HR-konsult med särskilt arbetsmiljöuppdrag samt en partsgemensam arbetsgrupp för att ytterligare stärka upp det förebyggande arbetsmiljöarbetet i förvaltningen. Förvaltningen planerar att återuppta utbildningen för biträdande enhetschefer. Detta utifrån ett växande stadsdelsområde, på höga krav och en ansträngd arbetsmiljö som leder till att chefstjänster inte är lika attraktiva som tidigare. Detta är särskilt tydligt inom barn- och ungdomsvården.

Arbetet fortsätter med att implementera handlingsplanerna för förbättrad arbetssituation för förskollärare, barnskötare, socialsekreterare och biståndshandläggare. Det arbetet förväntas på sikt leda till minskade sjuktal.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

3.1 Drift

Hyreskostnaden för förskoleverksamheten bedöms öka i takt med att nya förskolor öppnas, eftersom nya förskolor generellt har högre hyror jämfört med äldre. Under perioden 2019-2022 planeras för avveckling av 40 avdelningar och utveckling av 112 avdelningar. Det innebär en nettotillväxt med 72 avdelningar i hela stadsdelsområdet. De förskolor som avvecklas är framförallt tillfälliga förskolbyggnader med utgående bygglov, men även äldre förskolor som rivs då de närmar sig slutet på sin byggnadstekniska livscykel. Nybyggda förskolor har generellt en högre hyreskostnad än äldre och förvaltningen kommer därför under perioden att få ökade lokalkostnader. Underhållsåtgärder i befintliga förskolor kan också leda till högre hyreskostnader. Även förvaltningens arbete med lekvärdesfaktorer som kan komma att leda till en högre kravställning både på nya såväl som befintliga gårdar kan komma att generera högre hyreskostnader. Det innebär att lokalkostnadernas andel kommer att öka och lämna mindre utrymme för den pedagogiska verksamheten inom den totala budgeten för förskolan.

Att öka andel förskollärare från dagens cirka 38 % till kommunalfullmäktiges mål på 41% skulle innebära en ökad lönekostnad, inkl. personalförsäkring och semesterersättning, på cirka 3,1 mnkr.

Den pågående digitaliseringen innebär ökade kostnader. Införande och förvaltning av Skolplattformens olika delsystem kommer fortsatt ge ökade kostnader inom förskoleverksamheten. Även övergången till GSIT 2.0 och läroplanens förtydligande kring adekvat digital kompetens kommer innebära ökade kostnader i form av teknisk utrustning, kompetensutveckling och ett ökat behov av IT-kompetens.

Inom äldreomsorgen har förvaltningen sex vård- och omsorgsboenden med totalt 492 platser och tre servicehus med 304 lägenheter. De drivs i egen regi. Antalet tomma lägenheter varierar över tid och är en ekonomisk utmaning.

Gruppen äldre inom stadsdelsområdet beräknas minska under kommande år vilket medför en minskad budgetram inom äldreomsorgen.

Inom funktionsnedsättning finns en ekonomisk utmaning med att förvaltningen planerar för ett högt bostadsbyggande, vilket innebär att också många gruppboendestäder behöver byggas. En utmaning är att stadsdelsnämnden inte kompenseras fullt ut ekonomiskt för detta. Hyresnivån för nya gruppboendestäder som byggs är betydligt högre än de befintliga vilket gör att hyreskostnaderna kommer att öka för såväl de boende som för förvaltningen, i takt med att

nya gruppbestäder blir klara. De nya gruppbestäderna blir klara för inflyttning 2019. Hyresutvecklingen i övrigt bedöms följa den allmänna kostnadsutvecklingen, vilket leder till ökade kostnader för förvaltningen i form av högre kostnader för KBF (kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning) som inte täcks av det fasta anslaget.

Andelen personer med omfattande omvårdnadsbehov, som inte bedöms tillhöra personkretsen för LSS, ökar, vilket innebär att förvaltningens kostnader för dessa insatser ökar. För dessa ärenden sker finansieringen via stadens centrala budgetfördelningssystem med fasta anslag som är avsett att täcka alla insatser som beviljas enligt socialtjänstlagen (SoL). Förvaltningen bedömer att denna ökning kommer att fortsätta även den kommande treårsperioden. En utökad budget för det fasta anslaget är därför angeläget.

Individ och familjeomsorg barn och unga står inför en stor ekonomisk utmaning då trenden är att antal barn i behov av att bli placerade ökar. När det är svårt att rekrytera jour- och familjehem behöver förvaltningen göra externa, mer kostsamma, placeringar. Särskilt svårt är det att rekrytera jour- och familjehem för vissa grupper av barn, till exempel flyktingar eller barn som lever med hedersproblematik.

Förvaltningen ser en risk för ökat antal ärenden inom ekonomiskt bistånd med ökade kostnader vid en eventuell lågkonjunktur med minskad sysselsättning.

Förvaltningen ansvarar för Svedmyrabadet, som är en kommunövergripande verksamhet med en fast ersättning från fullmäktige. Badet har vissa underhållsbehov som kommer att leda till ökade kostnader under perioden. För att kompensera för kostnadsutveckling och för ökade hyreskostnader och driftkostnader, beroende på investeringar i lokalerna, skulle ersättningen behöva räknas upp med 0,5 miljoner kronor.

De nya naturreservat som förvaltningen ansvarar för kommer att leda till ökade driftkostnader under perioden. Förvaltningen ska dessutom utreda var nya strandbad kan inrättas, vilket också kan leda till ökade investerings- samt driftkostnader. När invånarantalet växer ökar även slitaget av parker och grönområden vilket medför ökade kostnader.

Kraven och storleken på investeringar, och i förlängningen framtida driftkostnader, ökar i takt med att staden förtätas, vilket behöver beaktas.

Investeringar

Parkinvesteringar

Följande större parkinvesteringar är prioriterade i samråd med Trafikkontoret:

Objekt	Förbrukat t o m 2018	Beslutat 2019	2020	2021	2022	Senare	Totalt
Backen Östberga	12,7	0,0	0,0	0,0	0,8	9,2	22,7
RE Bandängen	0,0	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0	2,8
Bandängen	1,3	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	4,6
Grynkvarnsparken	0,5	0,7	3,0	8,0	0,0	2,6	14,8
Rågdalen	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,6
Plantanparken investering	0,0	1,5	1,2	1,0	3,2	0,0	6,9
RE Plantanparken	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8
Krokarna i Enskede	0,0	0,0	0,0	0,8	1,0	2,7	4,5
Storängsparken	0,0	0,0	0,0	0,0	4,0	3,0	7,0
RE Övrig utrustning	2,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,7
RE Övrigt grönt	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1
RE Trappor	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,8
RE Parkvägar	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,6
RE Trappor murar Grynkvarnsparken	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0
RE Parkvägar Grynkvarnsparken	0,0	0,0	1,8	0,0	0,0	0,0	1,8
Budget genom fördelningsnyckel	23,9	9,9	9,9	8,9	0,0	0,0	52,6
Klimatinvesteringa r	25,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,8
Trygghetsfonden	7,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7,9
Totalt	82,9	19,0	17,9	18,7	9,0	17,5	162,9

Se bilaga 4 för beskrivning av projekten. RE avser reinvesteringsmedel.

4 Lokalförsörjningsplan

4.1 Inledning

Lokalförsörjningsplanen utgår från den lokalsituation som råder i februari 2019.

Redovisningen av förändringar i lokalbeståndet gäller hela perioden februari 2019 till och med slutet av 2022. Antalet verksamhetslokaler ökar i takt med att stadsdelsområdet byggs ut och antal invånare ökar. Samtidigt finns ett utbrett behov av underhåll i befintliga lokaler, vilket i sig kräver ökade resurser.

4.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler

Förskoleverksamhet

Befolkningsprognosen visar en förväntad ökning med 6,4 % för barn i åldrarna 1-5 år under perioden 2019-2022. Totalt sett sker en ökning med 414 barn i gruppen 1-5 år, vilket med senast rapporterad inskrivningsgrad på 94,1 % motsvarar cirka 25 avdelningar.

Åldersgrupp	2019	2020	2021	2022	% utv 2019-2022
0 år	1 432	1506	1575	1 670	16,6 %
1-5 år	6 424	6433	6574	6838	6,4 %

Tabell - befolkningsprognos för stadsdelsområdet Enskede-Årsta-Vantör för åldersgrupperna 0 år samt 1-5 år.

Inom stadsdelsförvaltningen pågår programarbete, detaljplanering och genomförande av många olika typer av projekt som skiljer sig i utförande och skala. Det är viktigt att barnens perspektiv beaktas i stadsbyggnadsprocessen, genom att bland annat säkerställa att förskolors gårdar utformas så att de gynnar barnens utveckling.

För att systematisera arbetet kring förskolegårdar utvecklar förvaltningen under 2019 verktyget lekvärdesfaktorer. Detta är tänkt att fungera som ett stöd i stadsbyggnadsprocessen för samtliga involverade parter med målsättningen att tydligare kvalitetssäkra framtida förskolegårdar. Samtidigt kan verktyget tydliggöra vilken effekt små och bristfälligt utformade gårdar får för barnens utveckling.

Dessutom kommer förvaltningen att delta i det stadsövergripande projektet Staden i ögonhöjd.

Sett över hela stadsdelsområdet råder det idag en balans på förskoleplatser, även om det lokalt kan finnas underskott eller överskott. Under perioden 2019-2022 förväntas en ökning av barn i förskoleålder vilket kräver en utökning av antalet förskoleavdelningar.

Stadsdelar där det finns ett större behov av nya förskoleavdelningar är Högdalen och Bandhagen. Detta beror främst på att det har varit svårt att planerat in tillräckligt med förskolor, i relation till de bostäder som byggs och planeras. Det är därför angeläget att under perioden utreda platser där det kan byggas förskolor som kan täcka det växande behovet. Yteffektivisering inom befintliga förskolor är en annan strategi som kan tillämpas för att utöka antalet förskoleplatser, när det råder brist på lämplig mark för nyproduktion.

Inom stadsdelen finns det tillfälliga förskolebyggnader med tidsbegränsade bygglov som kommer att behöva avvecklas. Dessutom finns förskolor med så stora renoveringsbehov att rivning följt av nybyggnad, eller mycket omfattande renoveringsarbeten, är nödvändiga. Samtliga scenarion kräver tillfälliga eller permanenta evakueringslösningar. Det är därför viktigt att synkronisera planeringen av nya förskolor för att möjliggöra de flyttkedjor som krävs. Förvaltningen behöver ha ett visst antal tomställda evakueringslokaler som kan användas för detta ändamål.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Bostadssituationen i Stockholmsområdet kännetecknas av bostadsbrist. En central fråga är förvaltningens möjligheter att få försöks- och träningslägenheter, som tilldelas via bostadsförmedlingen.

Förvaltningen räknar med ett visst behov av fler gruppboendestäder inom socialpsykiatri de närmaste åren.

Äldreomsorg

Enligt befolkningsprognosen kommer antalet personer i stadsdelsområdet över 80 år att minska de närmaste åren, vilket gör att behovet av särskilt boende för äldre kan komma att minska något. Enligt Swecos framskrivning av äldreomsorgsbehovet sjunker behovet av lägenheter i vård- och omsorgsboende för stadsdelsområdets invånare från cirka 523 år 2018 till cirka 500 år 2020. Behovet prognostiseras bli konstant fram till ungefär år 2030, för att sedan öka.

I Enskede-Årsta-Vantör finns ett överskott av platser i särskilt boende för äldre. Totalt finns 492 kommunala platser i vård- och omsorgsboende (inklusive upphandlad entreprenad) och 182 platser i boenden upphandlade enligt LOV. Överskottet förväntas kvarstå under hela planeringsperioden.

Nämnden har också överkapacitet och många lediga lägenheter i stadsdelsområdets tre servicehus. Förvaltningen utreder därför möjligheten att omvandla ett servicehus till seniorboende, där stadsdelsområdet och region Östra Söderort har ett underskott i förhållande till övriga staden.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättningar

Den beräknade befolkningsutvecklingen medför också en ökad efterfrågan på gruppboendestäder och serviceboendestäder. Det finns i staden en central förmedlingsgrupp av bostad som insats enligt LSS, vilket innebär att de boende kan komma från staden i sin helhet. Till den centrala förmedlingsgruppen har betydligt fler anmält intresse om gruppboendestad än vad det finns tillgång till. Det innebär att alla stadsdelsförvaltningar behöver öka sin utbyggnadstakt. Vid nyproduktion behåller stadsdelsförvaltningen 50 % av bostäderna för eget behov. Resterande förmedlas till övriga stadsdelsförvaltningar.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättningar

Den beräknade befolkningsutvecklingen medför också en ökad efterfrågan på gruppboendestäder och serviceboendestäder. Det finns i staden en central förmedlingsgrupp av bostad som insats enligt LSS, vilket innebär att de boende kan komma från staden i sin helhet. Till den centrala förmedlingsgruppen har betydligt fler anmält intresse om gruppboendestad än vad det finns tillgång till. Det innebär att alla stadsdelsförvaltningar behöver öka sin utbyggnadstakt. Vid nyproduktion behåller stadsdelsförvaltningen 50 % av bostäderna för eget behov. Resterande förmedlas till övriga stadsdelsförvaltningar.

4.3 Kapacitetsbeskrivning

Förskoleverksamhet

Inom förvaltningens förskoleverksamhet finns 266, 5 avdelningar fördelat på 63 kommunala förskolor. Förskolorna är indelade i 12 förskoleområden. Den sammanlagda bruttoinomhusytan för alla förskolor är 49 545 kvadratmeter.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Inom stadsdelsområdet finns tre gruppboendestäder, totalt 35 lägenheter, Dalen, Hagsätravägen och Enskede, ett stödboende med 16 lägenheter på Drivhusvägen och för närvarande 202 försöks-, jour- och träningslägenheter, som hyrs av förvaltningen.

Äldreomsorg

Nämnden har i dagsläget kapacitet motsvarande 492 lägenheter i vård- och omsorgsboende och 304 lägenheter i servicehus.

Kategori	Namn	Antal platser
Vård och omsorgsboende	Mårtensgården	45
	Stureby vård och omsorgsboende	197
	Årsta vård och omsorgsboende	77
	Högdalens vård och omsorgsboende	150
	Skedviken	8
	Smultronhemmet	7
	Grangården	8
Servicehus	Enskededalens servicehus	166
	Rågsveds servicehus	72
	Enskede Nya servicehus	66

I stadsdelsområdet finns också 182 lägenheter i privat regi fördelade inom fyra vård- och omsorgsboenden, Oasen, Finskt äldrecentrum, Mariahemmet och Årstabergshemmet.

Inom äldreomsorgen finns också lokaler för en kostenhet, en förebyggande verksamhet och fyra kommunala hemtjänstenheter.

Nämnden har tomma lägenheter inom både vård- och omsorgsboenden och servicehus. Antalet lediga lägenheter varierar över tid.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Inom stadsdelsområdet finns 18 boenden, varav 17 gruppboendestäder med 5-6 lägenheter per gruppboendestad och ett serviceboende med totalt 13 lägenheter. Merparten av gruppboendestäderna drivs i egen regi.

4.4 Förändringar i lokalbeståndet

Förskoleverksamhet

Under perioden 2019-2022 planeras för avveckling av 40 avdelningar och utveckling av 112 avdelningar. Det innebär en nettotillväxt med 72 avdelningar i hela stadsdelsområdet. Befolkningsprognosen påvisar ett behov på cirka 25 nya avdelningar under perioden, vilket innebär att utbyggnadstakten av nya förskolor bygger på en högre skattad prognos.

Enligt Stockholms stads budget ska riktvärdet 25 platser för 100 tillkommande bostäder användas om annat planeringsunderlag saknas. Tidigare använde förvaltningen riktvärdet två avdelningar för 100 bostäder. Dessa två riktvärden från Stockholms stad leder till att fler avdelningar byggs än om befolkningsprognosen hade använts som enda planeringsunderlag.

Förändringarna som presenteras i tabellen är ett resultat av planering flera år tillbaka i tiden då nyckeltalet 2 avdelningar per 100 bostäder användes. Detta har lett till en relativt hög utbyggnadstakt som ligger över det behov som befolkningsprognosen påtalar. Under 2019 kommer förvaltningen utveckla prognosverktygen för förskolor, med en tydligare koppling till befolkningsprognosen. När detta verktyg har tagits fram behöver förvaltningen utreda om nyckeltalet 25 platser per 100 nya bostäder överhuvudtaget ska användas framöver.

De förskolor som avvecklas är framförallt tillfälliga förskolebyggnader med utgående bygglov men även äldre förskolor som rivs då de närmar sig slutet sin byggnadstekniska livscykel.

Område	Adress	Antal avd.	År	Kommentar
Enskede gård	Träskolan, Träskolevägen 60	-1	2022	Tillfälligt bygglov löper ut.
Enskede gård	Bägerstavägen 41	-4	2022	Rivning av befintlig förskola för att ge plats åt ny på samma tomt.
Hagsätra	Snesen, Kvarntorpsgränd 13-15	6	2020	Ny friliggande förskola. Möjlig konceptförskola.
Hagsätra	Snesen, Kvarntorpsgränd 13-15	-3	2019	Tillfällig förskolebyggnad rivs för att ge plats åt ny på samma tomt..
Högdalen	Skogen, Trollesundsvägen 55	4	2022	Ny förskolebyggnad inom befintlig tomtgräns. Befintlig förskolebyggnad kommer att stå kvar.
Högdalen	Trollesundsskogen	8	2022	Ny friliggande förskola.
Högdalen	Stålbogavägen 58	-2	2020	Utredning pågår för rivning av befintlig förskola.
Högdalen	Stålbogavägen 58	4	2021	Ny friliggande förskola. Huruvida denna kommer att byggas är beroende på om befintlig förskola på samma adress rivs.
Högdalen	Ripsavägen 33	6	2022	Ny förskolebyggnad för fem avdelningar, samt utökning av befintlig med en avdelning.
Rågsved	Spårfinnargränd 12	-2	2020	Rivning behöver utredas
Rågsved	Spårfinnargränd 17A	1	2019	Utökning av befintlig förskola med en avdelning utreds.
Rågsved	Stövargatan 91	-4	2021	Byggnaden är i dåligt skick och rivning behöver utredas.
Stureby	Stureby, Ramviksvägen 205	7	2021	Ny friliggande förskola.
Stureby	Terrassen förskola, Tussmötevägen	-3	2022	Tillfälligt bygglov löper ut.

Område	Adress	Antal avd.	År	Kommentar
	195			
Stureby	Sågverksgatan 97	-1	2021	Tillfällig förskolebyggnad kopplad till förskolan Kotten. Tillfälligt bygglov löper ut och avvecklingsplan är anmäld.
Årsta	Humlan, Hummelvägen 10	6	2019	Ny friliggande förskola.
Årsta	Årstavägen 112	6	2022	Integrerad förskola i nya Årsta vård- och omsorgsboende.
Årsta	Ottsjövägen 26	-4	2021	Tillfälligt bygglov löper ut.
Årsta	Rämensvägen 31 A-C	6	2019	Ny friliggande förskola.
Årsta	Ormlången, Årstavägen	4	2021	Ny förskola integrerad i studentbostadshus.
Årsta	Sävlången, Sandfjärdsgatan	4	2021	Ny förskola integrerad i flerbostadshus.
Årsta	Skagersvägen 38-40	-4	2020	Tillfälligt bygglov löper ut.
Årsta	Årstastråket etapp 3, Bolmensvägen	4	2022	Ny förskola integrerad i flerbostadshus.
Årsta	Årstastråket etapp 3, Bolmensvägen	4	2022	Ny förskola integrerad i flerbostadshus.
Årsta	Årstastråket etapp 3, Bolidentriangeln	6	2022	Ny förskola integrerad i flerbostadshus.
Årsta	Hjälmarvägen 16	-2	2021	Tillfälligt bygglov löper ut.
Årsta	Svärdlångsvägen 18	-4	2022	Tillfälligt bygglov löper ut.
Johanneshov	Årstastråket etapp 3, Konstgjutaren (Stockholmshem)	4	2022	Ny förskola integrerad i flerbostadshus.
Johanneshov	Årstastråket etapp 3, Konstgjutaren (HSB)	4	2022	Ny förskola integrerad i flerbostadshus.
Örby	Vingåkersvägen 22-26	6	2022	Ny friliggande förskola.
Örby	Åkerögränd 5	2	2021	Utredning om att utöka befintlig förskola med två avdelningar.
Östberga	Kinnaredsgränd 69	4	2021	Ny integrerad förskola i

Område	Adress	Antal avd.	År	Kommentar
				studentbostadshus.
Östberga	Årstafältet etapp 1, Valla 1 (HSB)	4	2021	Ny förskola integrerad i flerbostadshus.
Östberga	Årstafältet etapp 1, Valla 1 (Järntorget)	4	2021	Ny förskola integrerad i flerbostadshus.
Östberga	Årstafältet etapp 1, Valla 1 (Sisab)	8	2022	Ny friliggande förskola.
Östberga	Årstaängen, Sandfjärdsgatan 80	-6	2022	Tillfällig förskolebyggnad som rivs när Årstafältets fjärde etapp påbörjas.
Summa totalt:		72		

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Inga förändringar i lokalbeståndet förväntas under perioden.

Äldreomsorg

För Årsta vård- och omsorgsboende planeras en avveckling av befintliga lokaler samt nybyggnation av ett nytt vård- och omsorgsboende inom samma fastighet.

Detaljplanprocessen pågår för ett nytt boende med 72 lägenheter. Boendet beräknas preliminärt kunna vara färdigt för inflyttning tidigast 2024.

Förvaltningen har beställt en förstudie för nyproduktion av ett vård- och omsorgsboende i Högdalen på det nuvarande vård- och omsorgsboendets befintliga mark. Förstudien har resulterat i en inplaceringsritning som visar att möjligheter finns att placera ett nytt boende med 72 lägenheter som ersättning för befintligt vård- och omsorgsboende. Efter nödvändiga beslut tar en planändring 2-5 år och byggnationen av huset ungefär 2 år. Det innebär att inflyttning kan ske tidigast 4 år efter att beslut fattats. Boendet beräknas vara färdigt för inflyttning tidigast 2027.

Stadsdelsområdet har en överkapacitet på servicehuslägenheter. Samtidigt har stadsdelsområdet mycket få seniorlägenheter i förhållande till befolkningsstorleken. Förvaltningen utreder därför under 2019 möjligheten att omvandla Enskededalens servicehus till seniorboende med aktivitetscenter.

Samtliga vård- och omsorgsboenden som byggs ska vara byggda på ett sätt som gör att de kan användas flexibelt för andra ändamål, om behoven förändras.

Stöd och service till personer med funktionsvariation

Lokalplanering tillkommande gruppboendestäder inom LSS				
Område	Adress/fastighet	Antal bostäder	År	Kommentar
Stureby	Gamlebo 5	6	2020	1 gruppboendestad
Gamla Enskede	Bersågränd 90	6	2019	1 gruppboendestad
Årsta	Röstråknaren 1	6	2019	1 gruppboendestad
Bandhagen	Kv Framkallningen	14	2019	Servicebostäder, utspridda i 4 huskroppar.
Östberga	Årstafältet etapp 3	6	2022-	1 gruppboendestad. Tidplan osäker.

Lokalplanering tillkommande gruppbofastaer inom LSS

2025

Inom staden finns ett stort behov av bostäder för personer med funktionsnedsättning. Det gäller särskilt för friliggande gruppbofastaer för personer med utåtagerande beteende och psykiatriska tilläggsdiagnoser, där kostnaderna för externa placeringar är höga. Förvaltningen bevakar alltid att gruppbofastaer byggs i alla nybyggnadsområden.

4.5 Kostnadsutveckling

Befolkningen i stadsdelsområdet ökar och därmed ökar också behovet av tjänster inom ramen för förvaltningens uppdrag.

Förskoleverksamhet

Hyreskostnaden för förskoleverksamheten bedöms öka i takt med att nya förskolor öppnas, eftersom nya förskolor generellt har högre hyror jämfört med äldre. Det finns ett antal förskolor med renoveringsbehov, vilket kommer att leda till ökade kostnader under perioden.

Totala hyreskostnader för 2019 uppgår till cirka 82 miljoner kronor, vilket motsvarar 1 617 kr/kvm.

Hyresvillkoren för nya förskolor varierar beroende på fastighetsägare. Med SISAB som fastighetsägare gäller villkor enligt stadens ramavtal och hyran baseras på objektets självkostnader. För privata hyresvärdar gäller marknadshyror. Något som blir allt vanligare är att förskolor inryms i bottenvåningarna i flerbostadshus, med bostadsrättsföreningar som fastighetsägare. I dessa fall får staden förvärva förskolan som bostadsrätt och det är nivån på insatsen som styr kommande hyra.

Äldreomsorg

Hyresnivån för 2019 är cirka 79,4 miljoner kronor. Hyresintäkterna som de boende betalar, och för andra förvaltningar som köper platser, beräknas till cirka 50,5 miljoner kronor. Det innebär att förvaltningens nettokostnader för lokaler inom äldreomsorgen är cirka 28,9 miljoner kronor.

Stöd och service till personer med funktionsvariation

Hyresnivån för nya gruppbofastaer som byggs är betydligt högre än de befintliga vilket gör att hyreskostnaderna kommer att öka för såväl de boende som för förvaltningen, i takt med att nya gruppbofastaer blir klara. Hyresutvecklingen i övrigt bedöms följa den allmänna kostnadsutvecklingen.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Det är svårt att bedöma hyresutvecklingen för försöks- och träningslägenheter. Generellt gäller att nivån regleras av förvaltningens behov, vilka är svåra att prognostisera. Troligtvis kommer hyrorna att följa den allmänna kostnadsutvecklingen under perioden.

Administrativa lokaler

Förvaltningen flyttade år 2008 till förvaltningskontoret på Slakthusplan 8 A. 2016 omförhandlades hyresavtalet och hyresnivån anpassades till marknadsnivå. Kommande hyresökningar beror på indexutvecklingen.

4.6 Effektiviseringsmöjligheter

Administrativa lokaler

Förvaltningens administrativa lokaler utgörs i huvudsak av förvaltningskontoret beläget på Slakthusplan 4. Nuvarande hyreskontrakt löper till och med 2020-12-31. Under 2019 kommer fastigheten att byta ägare.

Övriga lokaler

Förvaltningen ser kontinuerligt över möjligheten att effektivisera lokalanvändningen i takt med att behoven förändras. Detta kan ske både genom att omflyttningar sker inom befintligt bestånd, men även genom att lokaler sägs upp och nya mer ändamålsenliga lokaler hyrs in.